

A fentiek alapján legalább öt régészeti korszak emlékeivel számolhatunk a területen, ami a terület jó természetföldrajzi adottságaival: a Barát-patak és a Duna-part közelségével magyarázható.

LASSÁNYI GÁBOR

42. Budapest, III. Csúcs-hegy, Harsány lejtő (KÖH 49984)

R, B, V, LT, Ró, Á, Kö, I

2011. szeptember 6. és november 8. között végeztünk próba- és megelőző feltárásokat az ismert lelőhelyen. Az idei munkák hét telek építési helyére terjedtek ki, összesen nettó 1494,1 m²-t tártunk fel.

A 20646/28 hrsz.-ú telken nettó 192,3 m²-t tártunk fel próbafeltárás keretében, ez a kitűzött építési hely 47,6%-a. A tervezett építési hely É-i, K-i oldala mentén, valamint É–D-i középtengelyében nyitottunk egymással összefüggő kutatási felületeket. A terület K-i és D-i részén nem kerültek elő régészeti jelenségek, É-on, és főként Ny-on azonban nagyobb objektumsűrűség mutatkozott. A régészeti objektumok jelentkezési szintje a feltárt területen 144,62–143,92 mBf között alakult. Egy kiterjedt, *korai kelta* munkagödörrel, és a vele összefüggésben kialakított, több mint 2 m mély tárlóvermet, kisebb *középkori* árkokat, egy *középkori* kemencebokrot, két *késő bronzkori* gödörobjektumot (*urnamezős*), valamint egy *középső rézkori* gödört (*protoboleráz időszak*) tártunk fel. Egy további kisebb gödörobjektum kora nem volt pontosan meghatározható.

A 20646/30 hrsz.-ú telken nettó 301,4 m²-en végeztük el a megelőző feltárást. A kitűzött építési hely ÉNy-i és DNy-i oldalán vált szükségessé kisebb területbővítés az érintett régészeti objektumok teljes feltárása céljából. A telek ÉNy-i határán ezzel egyben egy recens (idei) bolygatásra is fény derült, mely régészeti objektumot is érintett. Az objektumok 144,21–143,60 mBf közötti szinten jelentkeztek, ami a jelenlegi terepfelzín-től mintegy max. 50–60, de helyenként csak 30 cm-re van. A területet a *kora vaskori* (*Hallstatt*) gödör- és lakóobjektumok jellemezték, vermek és cölöplyukak is előkerültek a korszakból, de még az itt feltárt *középkori* kemence munkagödöréből is jelentős mennyiségű vaskori kerámia került elő.

A 20646/36 hrsz.-ú telken nettó 248,3 m²-t tártunk fel. A régészeti objektumok a 142,12–143,56 mBf közötti szinten jelentkeztek. Az őskort ezen a feltárási területen egyetlen, a teljes építési helyen keresztülhúzódó kora vaskori árok képviselte, melynek kapcsolódó szakaszát már 2006-ban feltártuk az idei munkaterülettől É-ra. Az objektum betöltéséből a kerámiákon és jól kiégett paticsokon túl igen nagyszámú gúla alakú agyag-nehezék került elő. A *római kori* falusias település 5 újabb, részben egymást vágó, téglalap alakú lakóobjektuma vált feltárhatóvá, tájolásuk többnyire É–D, de nem teljesen egyező, igen sűrűn helyezkednek el. A korábbi megfigyelésekhez hasonlóan a házakhoz tartozó cölöplyukak és tűzhelyek azonosítása nem volt kivihető, rendeltetésük ennek ellenére kevésbé kétséges. Az 1–2. századi leletanyagban zömében a kelta hagyományú kerámia uralkodik, kevés az import vagy helyi római áru. A telepobjektumokkal területi fedésben, de tőlük függetlenül itt is azonosíthatunk néhány, a korábban feltárt rendszerbe illesz-

kedő római szőlőültető gödört. Az *Árpád-kori* falunak szintén intenzív részletét tárhattuk fel, 2 egymásra ázott gödörházon kívül 5 önálló külső kemence került napvilágra. Korszakon belüli szuperpozíciókat, valamint többszörös kemence-megújításokat itt is megfigyeltünk. Egy részlegesen feltárt hatodik kemence korszakos besorolása bizonytalan maradt. Kemencéken és házakon kívül egy kisebb határoló árok szakaszát, valamint tárlóvermeket érintett a feltárás a középkori településből.

A 20646/47 hrsz.-ú telken nettó 396,8 m²-t kutattunk. A régészeti jelenségek jelentkezési szintje 135,98–138,22 mBf magasságon alakult. A feltárt objektumok zöme összefüggően értelmezhető, és közel egykorúnak tekinthető. A terület DK-i részét egyetlen hatalmas (8×16 m) gödörkomplexum foglalta el, mely olykor a 2 m-t is megközelítő mélységű, szabálytalan oldalú, tagolt, változatos aljú. Ezt É–ÉNy-ról egy ívelődő, sekély árok övezi, majd ettől É-ra további szabálytalan, egymást vágó, de már jóval sekélyebb gödörök laza halmaza foglalja el. Az árok betöltésébe, ill. az egyik gödörobjektum betöltésének a tetejébe utólag 1-1 kisebb kemencét alakítottak ki, a két kemence mérete és jellege eltérő, egyértelmű keltezés adó lelet viszont egyikből sem került elő. Maguk a beásások, gödörkomplexumok az igen szórványos leletanyag alapján *római koriak*, ezt az őskori és római töredékekből álló kerámiaanyag mellett néhány téglatöredék és egy *terra sigillata* töredék is megerősítette. Az objektumok betöltése igen kevert és változatos, huzamosabb használatra, de természetes betöltődésre sem utal. A mélyebb gödörök mindegyikével egy világosbarna, homokos-iszapos, hordalékszerű talajt értek el, melynek agyagtartalma a környéken tapasztalt más talajokhoz képest csekélynek tűnik. Ez a réteg minden változás nélkül a gödörök alja alatt egy m-t is meghaladó vastagságig folytatódik, minden bizonnyal egy, a jelenlegi domborzatban is érzékelhető jelentősebb mélyedést töltött ki erózió folytán. A talaj római kori kitermelésének, bányászásának célja jelenleg még kevésbé érthető, további eredményeket a felvett földminták elemzésétől remélünk.

A 20646/57 hrsz.-ú telken a javasolt próbafeltárást az építési hely eddig feltáratlan 97,7 m²-es részének teljes lehumuszolásával és áttisztításával végeztük el. Régészeti jelenség a területen nem mutatkozott, a DK-i metszetben az egyik szántásnyomból kevés patics kíséretében egy nagyobb, jellegtelen fazéktöredéket bonthattunk ki, ami egy a közelben, korábban megsemmisült régészeti objektumból származik.

A 20655/104 hrsz.-ú telken nettó 204,1 m²-t tártunk fel, a régészeti objektumok a 171,31–168,27 mBf közötti lejtős felszínen jelentkeztek. A szomszédos, 2006-ban végzett feltáráshoz hasonlóan, itt is nagyobb, enyhén szabálytalan, részben természetes erők által is formált árokszakaszokat találtunk. Két nagyobb, egymáshoz kapcsolódó szakasz csomópontja csak félig esett a feltárási területre, így is megállapítható volt, hogy egy korábbi, mélyebb ÉÉNy–DDK-i irányú árokhoz kapcsolódik egy sekélyebb, NyDNy–KÉK irányú árok. Egy harmadik, kisebb, V keresztmetszetű árkot is meghatároztunk. Leletanyag a feltárás során alig került elő, néhány szórványos állatcsont volt az árkok betöltésében, így a jelenségek kora is bizonytalan.

A 20655/108 hrsz.-ú telken összesen 53,5 m²-t tártunk fel. A régészeti jelenségeket egy nagyobb felületű tereprendezés után megbolygatták, felső 30 cm-es részüket a fedőréteggel

együtt elbontották, így az objektumok már a jelenlegi felszín megtisztításával észlelhetővé váltak a 162,20–162,34 mBf szinten. Ez a korábbi, szomszédos feltárás 162,45–162,65 mBf közötti jelentkezési szintjével vetendő össze. A bolygatás a szomszédos 20655/107 hrsz.-ú telek jelentékeny részét is érintette. Összesen két régészeti objektumot tártunk itt fel, egy kisebb *középkori*, méhkas alakú vermen kívül egy 2,5 m átmérőjű kerek gödörben *rézkori* kettős temetkezést találtunk. A két váz közül az egyik bolygatatlan, oldalán, zsugorított pózban fekvő, a másik eltérő tájolású váz kissé bolygatott, a koponya nem anatómiai helyén került elő. A 3 edénymellékletet egy csoportban, a zsugorított pozíciójú halott fejének közelében helyezték el.

Munkatársak: Virág Zsuzsanna, Szilas Gábor, Tóth Anikó.

HAVAS ZOLTÁN

43. Budapest, III. Nánási út 3. (KÖH 76489)

Ró

2010-ben egy Valentinianus-kori kiserőd részleges feltárása került sor a 23 779/5 hrsz.-ú telken. A tulajdonos azzal a feltétellel kezdte meg az építkezést, hogy a feltárt részt szakszerűen visszatemeti, és a leendő geotermikus fűtésű társasházat lemezalapra helyezi. A szakszerű visszatakarás megtörtént. Az idei évben került sor a geotermikus fűrésokra, régészeti szakfelügyelet mellett. A mintegy 150 m mélyre hatoló fűrés 14 ponton történt meg, egyenként 10 cm-es átmérővel. Bár korábban jeleztem a tulajdonos felé, hogy a fűrésokat örökségvédelmi szempontból a telek É-i oldalán lenne praktikus elvégezni, mind a 14 fűrés D-en, a kiserőd még kutatatlan területén végezték 2011. október 18–21. között. A lyukakban, átmérőjük kicsinysege miatt, semmit sem lehetett látni, de elhelyezkedésük alapján kijelenthető, hogy közülük több is a központi torony tetőomladékát és padlóját fúrta át. Még a fűrésokat és a megfigyelést megelőzően ásták ki az ilyenkor szükséges zagylepítő gödröket (egyenként 8×1 m alapterületű, 2 m mély árkok), amelyek kialakítására értelemszerűen ugyancsak a telek D-i oldalán került sor. Ezek közül a középső a központi toronyban semmisített meg több köbméternyi régészeti információt, és további jelentékeny mennyiséget a padlószint alatti régészeti korú rétegekben. A K-i ülepítőt a toronyon kívül, de még mindig az erőd területén, a Ny-it az erőd falon túl alakították ki.

BUDAI-BALOGH TIBOR

44. Budapest, III. Raktár utca 54. (KÖH 79973)

Ró

A telek (Hrsz: 18726/11) É-i felében egy társasház építését megelőzően végeztünk megelőző feltárást, mert a terület az aquincumi katonaváros lakóépületekkel beépített részén található. A közelben lévő késő római *cella trichora* miatt temetkezések előfordulására is számítani lehetett. 2007-ben a telek D-i, DNy-i felén, a Hunor utca 21. sz. alatt Kirchhof Anita egy római kori lakóépület részletét tárta fel.

2011. június 7. és július 5. között a sávalapozások vonalában kutattunk (kb. 60 m²). A 60 és 80 cm széles árkokat a felszíntől kezdve kézi erővel mélyítettük le. Az ásatás D-i részén feltehetőleg, a Hunor u. 21. sz. alatt feltárt római kori épület É-i zárófalaként értelmezhető, K–Ny irányú fal húzódott. A telket K-ról és Ny-ról határoló épületek melletti alapozási sávban ugyan már nem került elő (ezen épületek alapozásának készítésekor semmisült meg), de még így is mintegy 11 m hosszan sikerült feltárni azt a 60–70 cm széles, sárgásfehér mészkövekből készült falat, amelyhez D-i irányban három, É–D irányú osztófal csatlakozott. A zárófal és az osztófalak szerkezete között volt egy kis különbség: a zárófal alján egy 40 cm magas, a falsíkból mintegy 10 cm-t kiugró zokli húzódott. A fal körülbelül 110 cm-es magasságig őrződött meg, a köveit utolsó két sorának kivételével szárazon, kötőanyag nélkül rakták. A vele összeépített, 50–60 cm széles osztófalak sekélyebb szinten húzódtak mint a zárófal, a zoklik alá pedig, még 10–20 cm vastagságban sárga agyagot terítettek. A falakhoz tartozó járószint nem került elő, feltehetőleg a zárófal felső, habarcszott részénél indulhatott, de az újkori bolygatás elpusztította. Ugyanakkor az alapozások olyan római kori leletanyagot tartalmazó rétegeket vágtak, amelyek vagy egy korábban itt állott épülethez tartoztak, vagy tereprendezés során kerültek ide. A zárófaltól É-ra az újkori rétegek alatt, egy inkább homorú, K–Ny irányú, erősen köves réteg helyezkedett el, körülbelül 6–7 m szélességben. Belőle római és újkori (felső részéből) leletek is kerültek elő. Ez a köves sáv egy sötét színű, kizárólag római kori leletanyagot tartalmazó rétegben helyezkedett el. Alatta a sárga színű altalajon sötétbarna, leleteket nem tartalmazó agygréteg húzódott. A terület É-i felének közepén kialakított liftakna helyén, a szelvény ÉK-i sarkában egy melléklet nélküli, feltehetőleg római kori, ÉÉNy–DDK irányú gyermekcsontváz került elő. A Raktár utcával párhuzamosan húzott K–Ny irányú árok K-i végében pedig egy római kori szarkofág feküdt. Az ÉK–DNy irányú sírláda háztetőt formázó fedlapja egy újkori alapozás miatt ketté volt törve és egy darabja hiányzott. A 2,2×1 m méretű alsó rész kb. a harmadáig egy olyan áttört *terrazzopadló*ba volt süllyesztve, amely nem teljesen, hanem csak a K-i és a Ny-i oldalán vette körül a sírt. Nem érintkezett vele közvetlenül, hanem 10–30 cm „hézag” volt a két jelenség között. Részben a rendkívül jó minőségű *terrazzon*, részben a *terrazzo* és a szarkofág között, annak ÉNy-i sarkánál, minimum 3 csontváz hevert teljesen összekeveredve. Mivel maga a szarkofág üres volt, ezért a csontokat feltehetőleg a sírládából szórták ki. Mivel az ásatási terület D-i felén feltárt zárófal és a szarkofág közötti árkokban nem került elő olyan régészeti jelenség, amely arra utal, hogy a fenti két objektum valaha is összetartozott (bár ez sincs kizárva) elképzelhető, hogy itt egy kis méretű temetőkaplna (innen körülbelül 130 m-re található az ún. *cella trichora*) padlójáról van szó. Elképzelhető, hogy a *terrazzopadló* áttörésének célja a nyilvánvalóan másodlagosan felhasznált szarkofág biztos rögzítése volt, mivel az teljes hosszában ketté volt törve. A sírláda egyik oldalán egy noricum-pannoniai keretelésű mezőt faragtak ki két, a síkból előreugró panel közé, ezen azonban felirat volt. A szarkofágot egy daru segítségével emeltük ki és szállítottuk be a múzeumba.